

**НАМАНГАН МУҲАНДИСЛИК-ТЕХНОЛОГИЯ
ИНСТИТУТИ
ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ЖУРНАЛИ**

**НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
НАМАНГАНСКОГО ИНЖЕНЕРНО-
ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО
ИНСТИТУТА**

**SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL
OF NAMANGAN ENGINEERING INSTITUTE
OF TECHNOLOGY**

ИЛМ – ФАН САМАРА КЕЛТИРАДИ

**2
2016**

Ғўза қатор ораларига кузги буғдой экиш учун тор ариқчалар ҳосил қилиш қонунияти. Ж.Мухамедов, А.Қосимов, З.Юсуфхонов.....	64
Влияние формы лобовой поверхности стойки рабочих органов на её забиваемость растительными остатками А.Насритдинов, К.Баннаев.....	74
Тупрокдаги сувўтларнинг тарқалиши, биологик хусусиятлари А.Хусанова, З.Ваққосов.....	77
Ландшафтларнинг бикирлигини таъминлашда табиий ёки табиий-антропоген муҳитни мақбуллаштириш чоралари А.Хожиматов, Б.Аманов, М.Халматов.....	81
Буғдой дони таркибини уннинг сифатига таъсири А.Хусанова, В.Шукурова.....	84

КИМЁ - МАТБАА САНОАТИ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Маҳаллий хом ашё асосида олинган сорбентларни ўсимлик мойида (пахта мойи) қўланилиши А.Розиқова, С.Собиров, Ф.Хошимов, О.Эргашев.....	90
Иссиқликка чидамли полиэтилен материалларидан тайёрланган “труба ичида труба” курилмасини асосий физикавий-механик хусусиятлари Х.Қаноатов, Н.Қурбанов, М.Мамажанова, О.Мадалиева	93

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР

Фарғона водийсида миллий ва халқаро туризмнинг ривожлантириш истиқболлари О.Казаков, Ғ.Мадияров, Л.Убайдуллаев	101
Наманган вилояти саноат ривожининг устувор йўналишлари ва уларни амалга ошириш йўллари Т.Махмудов, Ф.Байбобоева	106
Сифатни ошириш тамойиллари ва босқичлари А.Қосимов, М.Мирхожаев, Ш.Ортиқов, А.Махмудов	111
Тижорат банклари аудитини ўтказишда молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларидан фойдаланиб аудиторлик ҳисобот тузишни такомиллаштириш А.Мамажонов, И.Фозилжонов, Х.Шамшидинов	116

ИЖТИМОИЙ ГУМАНИТАР

ФАРҒОНА ВОДИЙСИДА МИЛЛИЙ ВА ХАЛҚАРО ТУРИЗМНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

О.Казаков, Ғ.Мадияров, Л.Убайдуллаев.
Наманган муҳандислик-технология институти

Фарғона водийсида миллий ва халқаро туризмни ривожлантиришининг кўплаб имкониятлари бор. Буюк ипак йўлини қайта тикланиши Фарғона водийсида миллий ва халқаро туризмни ривожланишига олиб келади. Бунинг учун миллий туризмни бошқаришининг ташкилий тузилмасини такомиллаштириш, моддий-техника базасини яхшилаш, туристларга хизмат кўрсатиш сифатини ошириш маркетинг тамойиллари асосида ташкил этилиши тақозо этмоқда.

В данной статье рассматриваются вопросы и возможности развития национального и международного туризма в Ферганской долине, а возрождение Великого Шелкового пути способствует этому. Для осуществления этого необходимо совершенствование организационной структуры управления национальной индустрии туризма. На основе использования принципов маркетинга предлагается улучшение материально-технической базы, повышение качества и объёмов предоставляемых услуг туристам

This article discusses the issues and opportunities for the development of national and international tourism in the Fergana Valley, and the revival of the Great Silk Way contributes to this. To do this, the improvement of organizational structure of management of the national tourism industry. On the basis of use of marketing principles proposed to improve the material and technical base, improving the quality and volume of services provided to tourists

Амалга оширилаётган кенг кўламли иқтисодий ислохотлар иқтисодиётни модернизациялаш, ишлаб чиқаришни техник-технологик янгिलाш шароитида республикамызда туризм соҳасини янада юқори суръатлар билан ривожланишига олиб келмоқда.

Ўзбекистонда туризм соҳасини ривожлантириш ва тараққий этиши, унинг жаҳон туризм бозорида ўз ўрнига эга бўлиши учун Республика Президенти

фармонлари, Вазирлар Маҳкамаси қарорлари қабул қилиниб унинг ижросини таъминлаш учун туризмнинг замонавий инфратузилмаси шаклланмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.Каримовнинг мамлакатимизни 2015 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2016 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузасида ўтган йили иқтисодиётимизни таркибий ўзгартириш ва диверсификация қилишни чуқурлаштириш, бандликни таъминлаш, одамларимизнинг даромади ва ҳаёт сифатини оширишнинг муҳим омил ва йўналишларидан бири тариқасида хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини жадал ривожлантириш борасидаги тизимли ишлар изчил давом эттирилганлиги таъкидлаб ўтилди. 2015 йилда ялпи ички маҳсулот ўсишининг ярмидан кўпи хизмат кўрсатиш соҳаси ҳиссасига тўғри келгани бу тармоқнинг иқтисодиётимиздаги ўрни ва таъсири нақадар катта эканини кўрсатмоқда. Бугунги кунда хизмат кўрсатиш соҳасининг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 2010 йилдаги 49 фоиздан 54,5 фоизга етди. Жами банд аҳолининг ярмидан кўпи ушбу соҳада меҳнат қилаётганлиги ушбу соҳанинг иқтисодиёт ривожига таъсири нақадар катта эканлигини кўрсатмоқда.

Мамлакатимизнинг кўпгина ҳудудлари Самарқанд, Бухоро, Тошкент, Хивада туризм жадал ривожланмоқда. Шу билан биргаликда баъзи бир ҳудудларда жумладан, Наманган, Андижон, Фарғона вилоятларида туризмнинг ривожланиши бирмунча суст амалга ошмоқда. Фарғона водийсининг вилоятларида туризмни ривожлантиришнинг кўплаб имкониятлари бор бўлишига қарамадан улардан фойдаланиш даражаси паст бўлиб қолмоқда.

Буюк Ипак йўлини қайтадан тиклаш, халқаро туризмни ривожланишига олиб келади. Бунинг учун миллий туризмни бошқаришнинг ташкилий тузилмасини такомиллаштириш, моддий-техника базасини яхшилаш, туристларга хизмат кўрсатиш сифатини ошириш маркетинг тамойиллари асосида ташкил этишни тақозо этмоқда.

Ўзбекистон туристик захиралар борасида дунёда олдинги ўринлардан бирини эгаллайди ва тарихий маданий обидалар сони жиҳатидан дунё мамлакатлари ичида биринчи ўнликка киради.

Буюк Ипак йўли жойлашган, асрлар давомида ўз давлат хазинасининг катта қисмини саёҳатчилар ва чет эллик савдогарлар ҳисобидан тўлдириб келган Фарғона водийси шаҳарлари бой тарихий маданий ўтмишга эга. Аммо, бугунги кунда туризмнинг ривожланиши ўзининг тўлиқ имкониятига етгани йўқ. Асосан туристлар Бухоро, Самарқанд, Хоразм, Тошкент шаҳарларига ташриф буюришади. Мамлакатимиздаги 11 та шаҳар дунё миқёсидаги туристик шаҳарлар сифатида тан олинган. Тарихий маданий ёдгорликлар сони 2700 тадан ортиқ бўлиб, уларнинг атиги 200 тага яқинида сайёҳлар қабул қилинмоқда. Республикаимизнинг Андижон, Қўқон, Наманган шаҳарларида ҳам ўзига хос тарихий ёдгорликлар талайгина. Фарғона вилоятининг биргина Қўқон шаҳрида Худоёрхон ўрдаси, “Дахмайи шоҳон” Фарғонада “Ал-Фарғоний”, Андижонда “Бобир боғи” мажмуалари, Наманганда “Мулла Қирғиз” мадрасаси, “Ўнбир Ахмат” мажмуаси, Наманган, Чортоқ, Чуст, Косонсой ва бошқа туманларда қатор чет эллик туристлар зиёрат қиладиган ва қизиқтирадиган жойлар бор. Бундан ташқари, Фарғона водийси туристик салоҳиятининг ўзига хос яна бир жиҳати шундаки, водийда табиатдаги рельеф шакллари тоғ, текислик, чўл, адир, дашт кўринишлари мавжуд бўлиб, бу худудларда тоғ спортини, экотуризмни ривожлантириш учун етарли имкониятлар мавжуд. Шунингдек, қўшни мамлакат Қирғизистоннинг Ўш, Ўзган, Арслонбобдаги тарихий ёдгорликларни инобатга оладиган бўлсак, ҳамкорликда Фарғона водийсида туристик салоҳиятни янада кенгроқ ривожлантириш имкониятига эга бўламиз.

Қишлоқлар дам олиш масканлари (рекреация) ва туризмни ривожлантиришда ҳам катта аҳамиятга эга. Сўлим ва соя-салқин, гўзал манзарали жойлар Фарғона водийсида кўплаб топилади. Хусусан, сой ва булоқлар бўйидаги қишлоқларда турли оромгоҳ ва сихатгоҳлар ташкил этиш ҳам қишлоқ жойларда маҳаллий, диний, агротуризм ва экотуризмни

ривожлантиришга олиб келади. Турли хил кадамжолар, балиқмозор ёки чинорлар, ғор ва шар-шаралар, ажойиб тоғ ландшафтлари, миллий халқ ўйинлари, маросим ва тўйлари, таомлари ва либослари ҳам муҳим туристик аҳамиятга эга. Жумладан, агротуризм маҳаллий ва минтақавий иқтисодиётнинг ривожланишида асосий рол ўйнайди. Фарғона водийсида рекреация имкониятлари анча кенг. Айниқса Наманган вилоятининг Чортоқ, Косонсой, Фарғона вилоятининг Олтиариқ, Чимён бошқа қатор сихатгоҳлари катта аҳамиятга эга.

Рекреация билан туризм бир-бири билан яқиндан боғлиқ; саёҳат қилиб дам олиш, ҳордиқ чиқариш ҳам, дам олиб туриб қисқа муддатли саёҳатлар қилиш ҳам кишига маънавий бойлик, хуш кайфият ва тани сихатлик бағишлайди. Фарғона водийсида маҳаллий ва халқаро туризмни ривожлантириш учун имкониятлар катта.

Бундай шароитлар Қўқон, Марғилон, Андижон, Наманган, ва бошқа шаҳарларда ҳам мавжуд. Шунингдек, республикаимиз қишлоқ жойларида агротуризм ва экотуризмни кенг миқёсда ривожлантириш мумкин. Ажойиб тоғ ва чўл ландшафтлари, воҳа ва водийлар, кўплаб кадамжо ва зиёратгоҳлар, балиқ кўллари, чинорлар, ғорлар ва бошқа жонли ва жонсиз табиат мўъжизалари ҳар қандай сайёҳни бефарқ қолдирмайди.

Бизнинг фикримизча, туризм йўналишлари бўйича битта сайёҳга тўғри келадиган йўлланма нархи, хизматлар таркиби бунга асосий хизматлар: ташувни ташкил қилиш бўйича хизматлар; жойлаштириш; овқатланиш масалаларини ҳал қилиш лозим.

Қўшимча хизматлар бўйича: экскурсиялар ташкил қилиш; туристларни суғурталаш; гид, гид-таржимон хизматлари; туристларни ташиш бўйича хизматлар; валюта айирбошлаш; телефон; почта; маиший хизмат кўрсатиш ва ҳ.к.ларни инобатга олиш лозим.

Туризм соҳаси жаҳон иқтисодиётида тез ривожланиб келаётган катта даромад келтирувчи соҳалардан бири ҳисобланади. Айниқса, кейинги йигирма

йил ичида глобаллашув жараёни, интернет тизими ва халқаро ахборот тизимининг такомиллашуви туризмни жадал ривожланишига олиб келиши билан бирга унинг халқаро миқёсдаги аҳамияти ошиб бормоқда. Халқаро меҳнат ташкилотининг маълумотларига кўра, бугунги кунда халқаро туризм соҳасида 130 миллиондан ортиқ киши банд, ёки бу соҳада янги иш ўрнини яратиш саноат тармоғидагига нисбатан 20 баробар арзонлигини инобатга оладиган бўлсак, Фарғона водийсида катта имкониятлар мавжуд. Бунинг учун куйидагиларга эътиборни қаратиш лозим:

- туристик ҳудудларни яратиш учун маркетинг тадқиқотларини олиб бориш;
- туристик бизнесни яратиш учун ахборот таъминоти ва реклама фаолиятини ривожлантириш;
- туристларга кўрсатиладиган меҳмонхона, транспорт хизматлари сифатини ошириш;
- дам олиш тадбирларини ишлаб чиқиш;
- туристларнинг қизиқишлари ва талаблари даражасида қўшимча хизматлар яратиш зарур;
- узоқ муддатли истиқболга йўналтирилган маркетинг дастурини ишлаб чиқиш;
- туристик хизматларга бўлган истеъмолчиларнинг мавжуд ва салоҳиятли талабини аниқлаш;
- туристларга хизмат кўрсатадиган кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш зарур.

Юқоридагиларни инобатга олиб ушбу йўналишларни самарали тарзда амалга оширилиши натижаси Фарғона водийсида ва ундаги вилоятларда туризм хизматлар бозори ривожланишига олиб келади ҳамда аҳолини қўшимча иш ўринлари билан таъминлашга эришилади.